

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

04-06-2024 11:00 - 12:00

Rådhuset, rådmandens kontor

Information:**Deltagere:**

Helle Bach Lauridsen
Ole Kiil Jacobsen
Jette Bjørn Hansen (afbud)
Morten Korsgaard Kristensen (afbud)
Rasmus Rosendahl Brink Graff
Nikolaj Harbjerg
Rasmus Ellermann-Aarslev
Stefan Møller Christiansen
Susanne Holst
Tanja Nyborg
Thomas Medom

Pkt. 2: Tid: 15 min. Deltagere: Rikke Slot og Heidi Knudsen

Pkt. 5: Tid: 10 min. Deltagere: Gitte Lervad Lundø og Lone Deleuran

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 28. maj 2024.....	1
Punkt 2: Materiale til temadrøftelse i udvalget om sprog i dagtilbud (HBL).....	2
Punkt 3: Forberedelse til byrådsmødet den 4. juni 2024.....	3
Punkt 4: Evt.....	3

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 28. maj 2024

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

28-05-2024 12:00 - 13:00

Teams møde

Information: Deltagere:

Helle Bach Lauridsen
Ole Kiil Jacobsen
Jette Bjørn Hansen
Morten Korsgaard Kristensen
Rasmus Rosendahl Brink Graff
Nikolaj Harbjerg
Rasmus Ellermann-Aarslev
Stefan Møller Christiansen
Susanne Holst
Tanja Nyborg
Thomas Medom

Pkt. 2: Tid: 10 min. Deltagere: Nikolaj Harbjerg/Damian A. Hertoft Goldberg

Pkt. 5: Tid: 15 min. Deltagere: Gitte Lervad Lundø og Jens Møller Hald

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 21. maj 2024.....	1
Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 21. maj 2024.....	1
Punkt 2: Administrativ understøttelse af specialtilbuddene (NH).....	1
Beslutning for Punkt 2: Administrativ understøttelse af specialtilbuddene (NH).....	1
Punkt 3: Forberedelse til Børn og Unge-udvalgsmødet den 29. maj 2024.....	1
Beslutning for Punkt 3: Forberedelse til Børn og Unge-udvalgsmødet den 29. maj 2024.....	1
Punkt 4: Evt.....	1
Beslutning for Punkt 4: Evt.....	2

Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 21. maj 2024

Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat fra den 21. maj 2024

Godkendt.

Punkt 2: Administrativ understøttelse af specialtilbuddene (NH)

Tid: 10 min. Deltagere: Nikolaj Harbjerg/Damian A. Hertoft Goldberg

Beslutning for Punkt 2: Administrativ understøttelse af specialtilbuddene (NH)

Forvaltningschef Nikolaj Harbjerg har sat forslaget på dagsorden med henblik på beslutning om forslag til fremtidig administrativ understøttelse af specialtilbuddene.

Det indstilles, at rådmanden

1. Tager stilling til forslaget om fremtidig administrativ understøttelse af specialtilbuddene, hvormed understøttelsen senest med udgangen af 2026 foreslås at blive en del af en sammenlagt administration for specialskolerne.

NH redegjorde for punktet.

Beslutning:

1. Forslaget blev godkendt.

Punkt 3: Forberedelse til Børn og Unge-udvalgsmødet den 29. maj 2024

Dagsorden:

1. Godkendelse af referat fra den 15. maj 2024
2. Dialogmøde med forældreorganisationerne
3. Arbejdet med Det vilde problem Unges mentale sundhed og trivsel
4. Erstatning for UPV
5. Skriftlige orienteringer
6. Sager på vej
7. Evt.

Beslutning for Punkt 3: Forberedelse til Børn og Unge-udvalgsmødet den 29. maj 2024

Drøftet.

Punkt 4: Evt.

Beslutning for Punkt 4: Evt.

Drøftet.

Punkt 2: Materiale til temadrøftelse i udvalget om sprog i dagtilbud (HBL)

Tid. 15 min. Deltagere: Rikke Slot og Heidi Knudsen

29. maj 2024
Side 1 af 2

Beslutningsmemo

Emne **Temadrøftelse i udvalget: Sprogindsatser i dagtilbud**
Til Rådmanden

Børn og Unge

Pædagogik, Organisation og
Sundhed
Aarhus Kommune

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Helle Bach har sat punktet på dagsordenen med henblik på rådmandens godkendelse af materialet til temadrøftelse i udvalget om sprogindsatser i dagtilbud d. 12. juni 2024.

Der er ønsket en udvalgsdrøftelse af sprogindsatser i dagtilbud inden sommerferien. Der er ikke givet et formelt ønske om, hvad temadrøftelsen mere præcist skal indeholde, udover at der skal indgå perspektiver fra samarbejdet med MKB og MSB i præsentationen. Oplæg og baggrundsmaterialet til temadrøftelsen er derfor, efter sparring med Sekretariatet, bygget op med lovgrundlag, byrådsbesluttede rammer, data og beskrivelse af indsatser rettet mod sprogarbejdet i dagtilbud.

Der har tidligere været fokus på sprogindsatser i dagtilbud efter de årlige sprogscreeninger af kommende skolebegyndere med dansk som andetsprog. Ofte har det været et ønske eller forespørgsler om ideer til flere/andre/nye indsatser rettet mod sprog i dagtilbud, for at styrke børnenes sproglige udvikling inden skolestart.

I oplæg og baggrundsmateriale tilstræber vi at synliggøre de rammer og indsatser, der allerede er besluttet, herunder DSA-principperne og DSA-handleplanen. Samtidig fremhæver vi, at det er evidensbaserede tiltag og indsatser, der er igangsat, og at tilsyn bibringer vigtig viden om, hvilke dele af de sproglige læringsmiljøer, der skal styrkes, for at det kommer alle børn til gavn. Fx flere interaktioner mellem børn og voksne, bedre/højere kvalitet i de sproglige læringsmiljøer og mere systematik i sprogarbejdet generelt.

Den efterfølgende udvalgsdrøftelse rammesættes med spørgsmål til drøftelse af mulighedsrum: *Hvordan styrker vi de eksisterende indsatser og arbejdet med børns sproglige udvikling?* Der stilles spørgsmål til forskellige mulige spor, herunder:

- Dagtilbud: Systematik, viden og kvalitet
- Hjemmet og forældrenes betydning

Dagtilbud
Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 41 85 76 67

Sagsbehandler:
Ellen Margrethe Bang
Rikke Slot

- Samarbejde med andre parter

29. maj 2024
Side 2 af 2

Hensigten er at gøre politik mulig ved at lægge flere spor frem, samtidig med at der ift. dagtilbud er fokus på at styrke opfølgningen og implementeringen af eksisterende tiltag. Dette ud fra en faglig vurdering af, at der ikke er behov for en række nye tiltag og indsatser.

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

Rådmanden bedes godkende:

- Oplæg, baggrundsmateriale og forklæde til udvalgsdrøftelse af sprogindsatser i dagtilbud.
 - Herunder særlig opmærksomhed på den foreslåede ramme for drøftelse i udvalget (slide 12 i *Oplæg om sprog*).

3. Hvilke ændringer indebærer forslaget?

Temadrøftelsen indebærer i sig selv ikke nye forslag til indsatser og tiltag på sprogområdet. Dog lægges der op til, at udvalget drøfter mulighedsrum for at styrke børnenes sproglige udvikling i 0-6-årsalderen, men opmærksomheden fra forvaltningens side er et behov for en intensivering af eksisterende indsatser og implementering af disse, snarere end behov for nye tiltag.

4. Økonomiske konsekvenser af forslaget

Der er ingen økonomiske konsekvenser.

5. Videre proces og kommunikation

Materialet justeres ud fra rådmandens eventuelle kommentarer og fremsendes herefter med henblik på temadrøftelse i Børn og Ungeudvalget d. 12. juni 2024.

22. maj 2024
Side 1 af 1

Forklæde

Temadrøftelse om sprogindsatser i dagtilbud

Til: Børn og Unge-udvalget
Udvalgsmøde: 12. juni 2024

Børn og Unge

Pædagogik, Organisation og
Sundhed
Aarhus Kommune

1. Baggrund

Dagtilbudsområdet har et stort fokus på at skabe sproglige læringsmiljøer af høj kvalitet for alle børn. Det understøttes bl.a. af evidensbaserede tiltag og indsatser der styrker tidlig opsporing, systematik og viden om at skabe stærke sproglige læringsmiljøer.

Data fra tilsyn viser imidlertid, at kvaliteten af de sproglige læringsmiljøer mange steder kan forbedres. Data fra sprogvurderinger af børn ved 3 år og skolebegynderscreeningen for børn med dansk som andetsprog viser, at mange børn har brug for en generel indsats, men også at en betydelig andel børn med dansk som andetsprog har brug for en fokuseret eller en særlig indsats i dagtilbud, for at styrke deres sproglige udvikling.

Med temadrøftelsen vil udvalget således blive præsenteret for et aktuelt billede af data for børnenes sproglige udvikling, data på læringsmiljøerne og iværksatte tiltag og indsatser på området.

2. Forberedelse til mødet

Udvalget kan forud for mødet orientere sig i vedlagte oplæg samt baggrundsslides. Disse gennemgår de nationale og kommunale rammer, data og indsatser relateret til sprogarbejdet i dagtilbud. Den væsentligste pointe er, at det er relevante og evidensbaserede tiltag, der er sat i gang, hvorfor det i lige så høj grad handler om, at få eksisterende indsatser til at virke bedre for alle børn.

3. På mødet

Forvaltningen holder et indledende oplæg. Herefter lægges der op til drøftelse med afsæt i følgende spørgsmål:

- *Hvordan styrker vi de eksisterende indsatser og arbejdet med børns sproglige udvikling?*
 - *I dagtilbud, i hjemmet, med øvrige parter?*

4. Videre proces

Bilag

- 1: Baggrundsslides om sprog i dagtilbud
- 2: Oplæg om sprog i dagtilbud

PUF

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 41 85 76 67

Sagsbehandler:
Ellen Margrethe Bang
Rikke Slot

Baggrundsoplæg til temadrøftelse om sprogindsatser i dagtilbud

Børn og Unge-udvalgsmøde d. 12. juni 2024

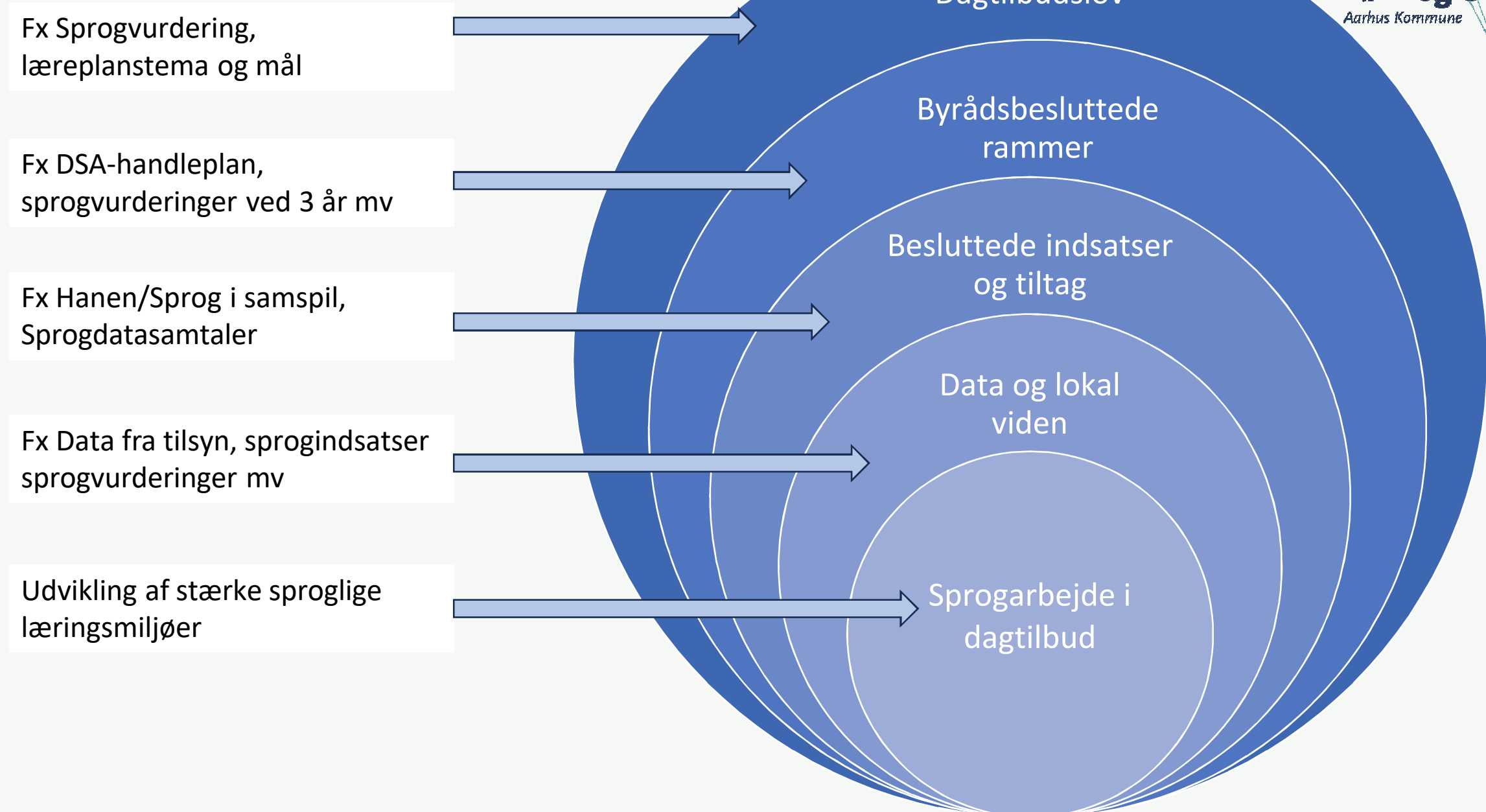
Læsevejledning og indhold

Dette materiale indeholder informationer om sprogarbejdet og sprogindsatser i dagtilbud. Det er delt op i sektioner. For hver sektion er der et forside-slide, der fortæller om indholdet.

Sektionernes indhold:

- Sprog og sprogarbejdets betydning
- Nationale rammer for sprogarbejde i dagtilbud
- Kommunale rammer for sprogarbejde i dagtilbud i Aarhus Kommune
- Aktuelle data fra Aarhus Kommunes dagtilbud
- Gennemgang af sprogindsatser

Rammer for sprogarbejde i dagtilbud

Sprogets betydning og sprogarbejde i dagtilbud

- Sproget har stor betydning for deltagelsesmuligheder både nu og senere i livet
- Kort beskrivelse af godt sprogarbejde i praksis

Sprogets betydning

Et veludviklet sprog er nøglen til et godt børneliv

Det har afgørende betydning for børns

- deltagelsesmuligheder her og nu
- adgang til børnefællesskaber
- legekompetencer
- omverdensforståelse

På længere sigt er et godt sprogligt fundament grundlag for bl.a. læring, læsning og demokratisk deltagelse i samfundet.

Godt sprogarbejde i praksis

- **Sprogarbejde er noget som sker "hele dagen"** – i leg, aktiviteter og rutiner
- **Godt sprogarbejde er målrettet, systematisk og tager afsæt i viden og data**
– hvad det enkelte barn og børnegruppen har brug for
- **Sprog i samspil – gode interaktioner – driver udviklingen!**

Nationale rammer for sprogarbejde i dagtilbud

Dagtilbudsloven sætter rammer for arbejdet med børns sproglige udvikling i dagtilbud.

- Der er krav om sprogvurdering af børn, som formodes at have behov for sprogstimulering, herunder børn med dansk som andetsprog og børn uden for dagtilbud
- Den pædagogiske læreplan sætter retning for at arbejdet med sprog i læreplanstematet ”Sprog og kommunikation” og med to pædagogiske mål for arbejdet

Dagtilbudsloven: Rammer for sprogarbejde i dagtilbud

Dagtilbudsloven § 11

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gennemføres en sprogvurdering af børn i alderen omkring 3 år, der er optaget i et dagtilbud. Hvis adfærdsmæssige eller andre forhold, der giver formodning om, at barnet kan have behov for sprogstimulering.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gives sprogstimulering til børn, som på baggrund af en sprogvurdering efter stk. 1 vurderes at have behov for sprogunderstøttende aktiviteter. Omfanget af sprogstimuleringen skal på baggrund af sprogvurderingen efter stk. 1 fastlægges ud fra det enkelte barns behov for sprogstimulering, jf. dog stk. 8.

Dagtilbudslovens krav

- Sprogvurdering af 3-årige – hvis der er formodning om behov for sprogstøtte, herunder:
 - Alle børn med dansk som andetsprog
 - Alle børn uden for dagtilbud
- Sprogstimulering til børn jf. behov på baggrund af vurdering

Dagtilbudsloven: Den pædagogiske læreplans to mål for læreplanstematet Sprog og kommunikation

Målene for børnenes sproglige udvikling i dagtilbud

Alle børn skal udvikle sprog, der bidrager til at de kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

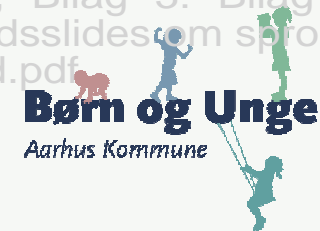

Kommunale rammer for sprogarbejde i dagtilbud i Aarhus Kommune

- Aarhus Kommune sætter overordnet retning for det brede sprogarbejde med Strategi for Sprog og Literacy, udviklet i samarbejde mellem MKB og MBU i 2018.
- Principperne for DSA-området blev vedtaget af byrådet i 2022. De sætter retning for arbejdet med dansk som andetsprog og følges af en række tiltag til at styrke området.
- Aarhus Kommune sprogvurderer alle børn ved 3 år og alle børn med dansk som andetsprog igen ved 4 år som en del af et systematisk arbejde med børns sproglige udvikling
- Rammer for sprogarbejdet i dagtilbud

Aarhus Kommune: Strategi for Sprog og Literacy

Strategi for sprog og literacy 0-18 år

Strategiens overordnede formål er, at alle børn og unge udvikler læselyst og sprog- og literacykompetencer som grundlag for personlig udvikling, livslang læring og dannelse og deltagelse i fællesskaber.

Gode sprog- og literacykompetencer er helt afgørende forudsætninger for barnets og den unges dannelse, mulighed for at klare sig godt i skolen og senere på en ungdomsuddannelse og for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Sprog og literacy udvikles gennem hele livet og i interaktion med andre mennesker. Der er en rød tråd fra barnets første forsøg med talesproget, opdagelse af skriftsproget gennem leg og skriblerier til den unges nuancerede kompetencer i skrift og tale. Både professionelle voksne og forældrene spiller en afgørende rolle for at skabe rammerne for en god udvikling.

Strategi for sprog og literacy lægger vægt på fire elementer:

- 1 Sprog og literacy i et helhedssyn
- 2 Tidlig, rettidig indsats og forebyggelse
- 3 Udvikling af praksis gennem data og viden
- 4 Samskabelse omkring sprog, læsning og læselyst.

” Literacy er menneskets kompetence til at afkode, forstå og anvende tegn som fx bogstaver, tal, grafer, diagrammer, tegnninger og billeder.

” Literacy handler også om at have fornemmelse for, hvordan man kan kommunikere i forskellige sammenhænge.

” Det indebærer viden om, hvad skrift er og kan, og at der er bestemte kulturelle koder og konventioner omkring det.

” Gode literacykompetencer er nødvendige i et samfund, der i høj grad baserer sig på skrevne og multimodale tekster i både fysisk og digital form.

”

Når vi skal lykkes i det fortsatte arbejde med at løfte alle børns sprog- og skriftsprogskompetencer og styrke læselysten, er det dog afgørende, at vi har **stærke, forpligtende samarbejder omkring indsatsen på tværs.**

På tværs af dagtilbud, skole og biblioteker og i et stærkt og forpligtende samarbejde med forældrene. Alt sammen til gavn for børnene og de unge.

Aarhus Kommune: Principbaseret handleplan for DSA-området

– GRUNDPRINCIP –

ARBEJD SYSTEMATISK
MED SPROGLIG UDVIKLING,
OGSÅ VED OVERGANGE

– GRUNDPRINCIP –

STYRK, DYRK OG OMSÆT
VIDEN OM DANSK SOM
ANDETSPROG

– GRUNDPRINCIP –

SKAB ET NUANCERET
MINDSET FOR DANSK
SOM ANDETSPROG

– GRUNDPRINCIP –

TAG UDGANGSPUNKT
I VIDEN, DATA OG
LOKALE BEHOV

– GRUNDPRINCIP –

SAMARBEJD MENINGSFULDT
MED ALLE FORÆLDRE OM
BARNET OG DETS SPROG

– GRUNDPRINCIP –

FOKUSER PÅ HELE
BARNETS LIV OG ARBEJD
TVÆRFAGLIGT

Byrådet vedtog i 2022 forpligtende grundprincipper for DSA-området.

Principperne er udarbejdet på baggrund af en omfattende undersøgelse og anbefalingerne til løft af DSA-området.

Principperne skal sikre og kvalificere retning, åbenhed, evaluerbarhed.

Vi skal – både politisk, forvaltningsmæssigt og i lokal pædagogisk kontekst – kunne:

- Træffe beslutninger og foretage handlinger ud fra principperne
- Udvikle og evaluere praksis ud fra principperne

Principperne blev fulgt af en beskrivelse af igangsatte og kommende handlinger og tiltag med afsæt i principperne.

Tiltag og indsatser igangsæt på baggrund af DSA-handleplanen

Realisering af anbefalinger fra DSA-undersøgelsen ud fra en politisk, faglig og økonomisk prioritering (bl.a. 3 mio. kr. tilført fra budgetforlig). Tiltagene understøtter principperne og har fokus på viden, systematik og redskaber

2022

Funktionsbeskrivelse for sprogvejledere.

Sprogvejlederuddannelse:
Tilføjebud om vejledningsmodul
Sidste hold hos VIA UC blev gennemført i jan./feb. 2024

2023

Sprogdatasamtaler: Årligt, afsæt i lokale data vedr sprog. Fokus på systematik og omsætning til praksis.

Suppleres med et målrettet online læringsforløb om sprogvurdering og handleplaner tilgængeligt for dagtilbuddene på Intra

Styrke READ i samarbejde med MKB (Bibliotekerne)

Tidlig helhedsorienteret indsats med MSB (Sociale forhold og Beskæftigelse)

Dagtilbud og skole: Fra princip til praksis – redskab til omsætning:

2024

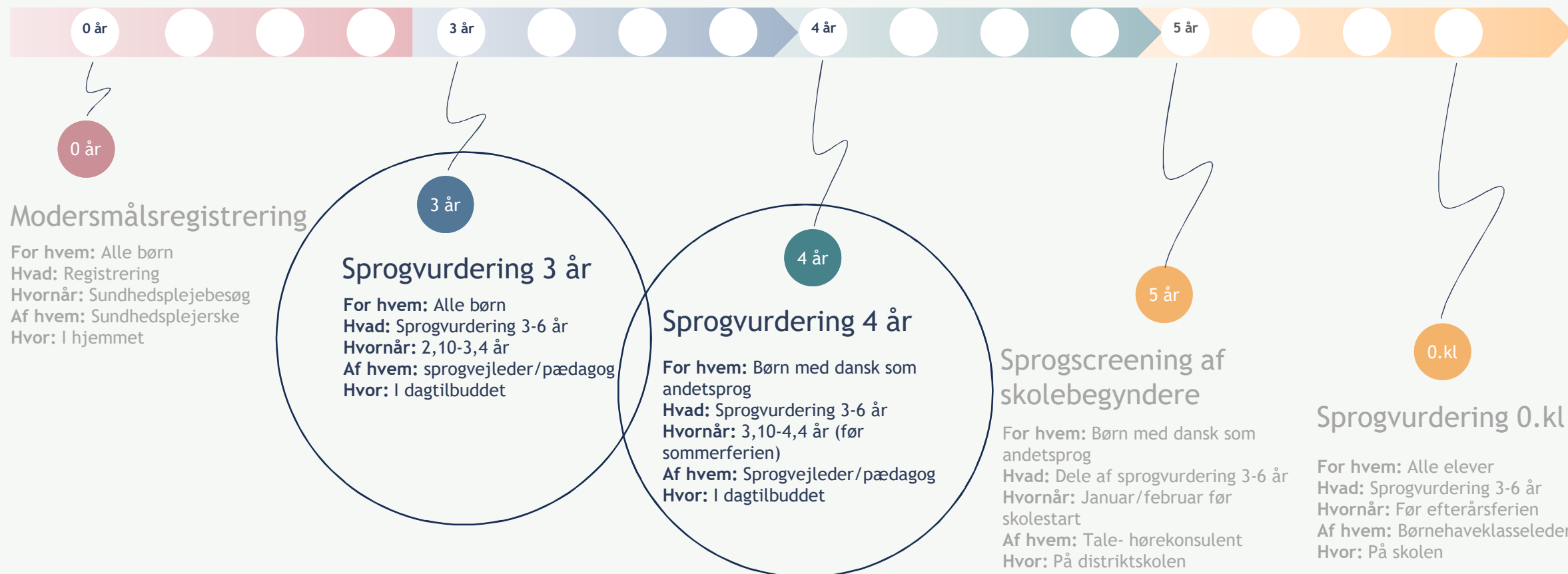
Udvikling af DSA-praksis i dagtilbud

- Hanen sprogforløb
- Obligatorisk sprogvurdering af DSA-børn ved 4-år pr januar 2024
- Fokus på opfølgning og lokale tiltag

Dagtilbud og skole:
Sprogscreeningsmateriale til skolestart udskiftes bl.a. for at skabe øget sammenhæng

Obligatoriske sprogvurderinger i Aarhus Kommune

- Alle børn sprogvurderes ved 3 år.
- Alle børn med DSA (dansk som andetsprog) sprogvurderes desuden ved 4 år (praksis fra 2024).
- Der foretages efter opfølgende sprogvurderinger efter behov (lokal beslutning)

Aarhus Kommune: Rammer for sprogarbejde i dagtilbud

Opgaverne omkring sprog tilrettelægges primært lokalt i dagtilbuddene ud fra en målsætning om at skabe stærke sproglige læringsmiljøer for alle børn. Dagtilbuddene får ressourcer til opgaverne.

Forventning til praksis:

- ✓ Bruger relevante, evidensbaserede metoder
- ✓ Anvender systematisk opfølgning (retning og faglig ledelse, afsæt i data)
- ✓ Stræber efter at skabe "høj kvalitet" i læringsmiljøerne

Dagtilbuddene understøttes fagligt i opgaveløsningen via

- Faglige vejledere (sprogvejlederrolle defineres lokalt)
- Faglig understøttelse og sparring fra bl.a. PPR, PUF
- Kompetenceudvikling for personale
- Løbende sparring i ledelseslinjen.

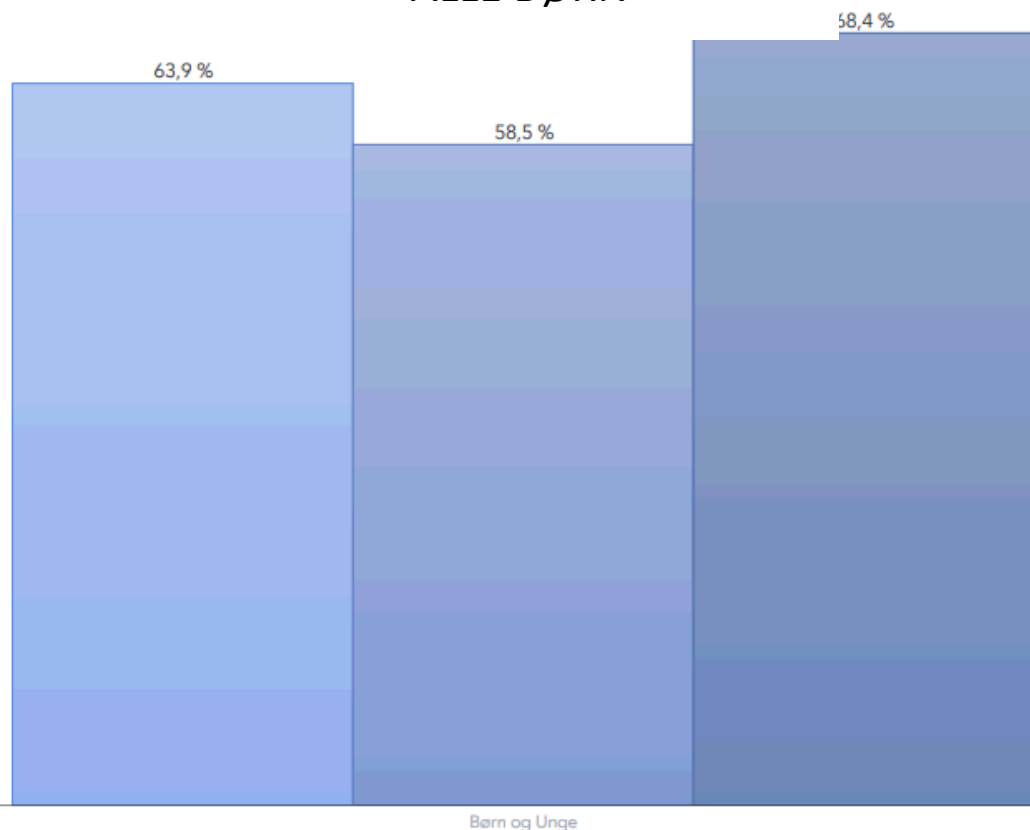
Aktuelle data fra Børn og Unges dagtilbud

Data fra sprogarbejdet i Aarhus Kommunes dagtilbud afdækker flere sider:

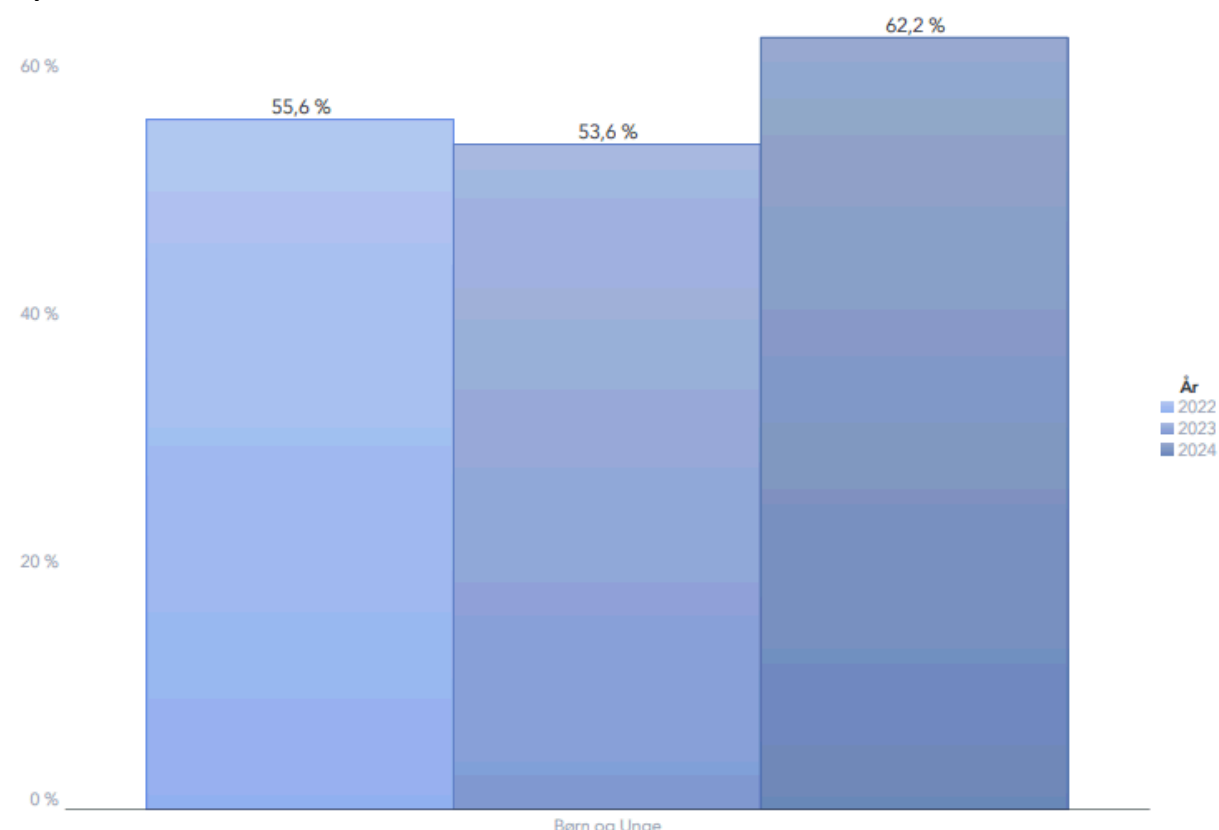
- **Rettidighed:** Opgørelse af andel børn, dagtilbuddene sprogvurderer rettidigt ved 3 år
- **Resultater:** Sprogvurderingerne viser børnenes resultater og placering i kategorierne generel, fokuseret eller særlig indsats. De viser også en stor forskel på resultaterne for børn med dansk som modersmål og børn med dansk som andetsprog
- **Kvalitet:** Data fra de uvildige tilsyn viser, hvordan sprogarbejdet udfoldes i praksis og viser sig i samspillet mellem børn og voksne, adgang til bøger mv.

Systematik: Andel rettidigt gennemførte sprogvurderinger på 3-årige (2022-2024)

ALLE BØRN

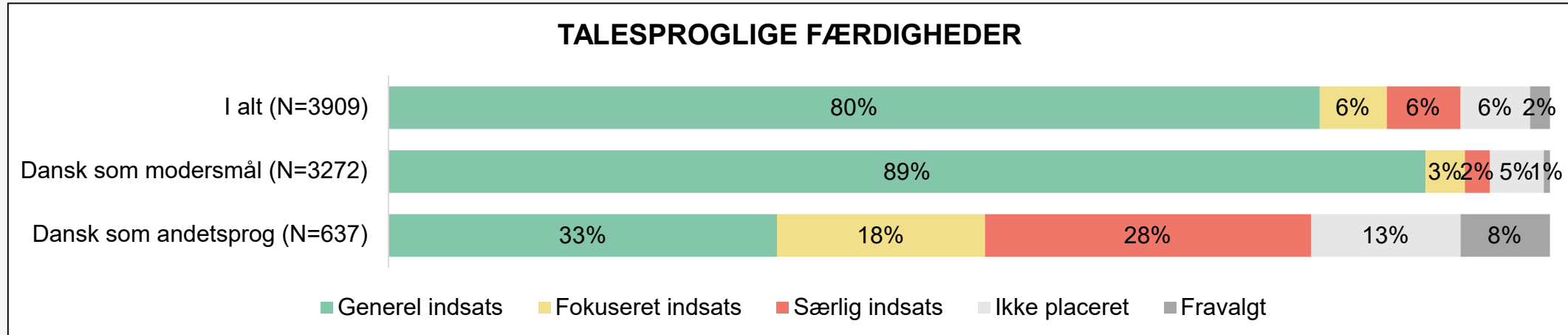
BØRN MED DANSK SOM ANDETSPROG

Der arbejdes målrettet i ledelseslinjen med at løfte andelen af børn, der bliver sprogvurderet rettidigt via bl.a. løbende sparring med dagtilbudslederne og nyligt afholdt læringsmøde om opfølgning på sprogvurderinger og kvaliteten af sprogarbejdet.

Data fra sprogvurderinger af alle børn i Aarhus Kommune

Opdelt i børn med dansk som modersmål og børn med dansk som andetsprog

Forklaring

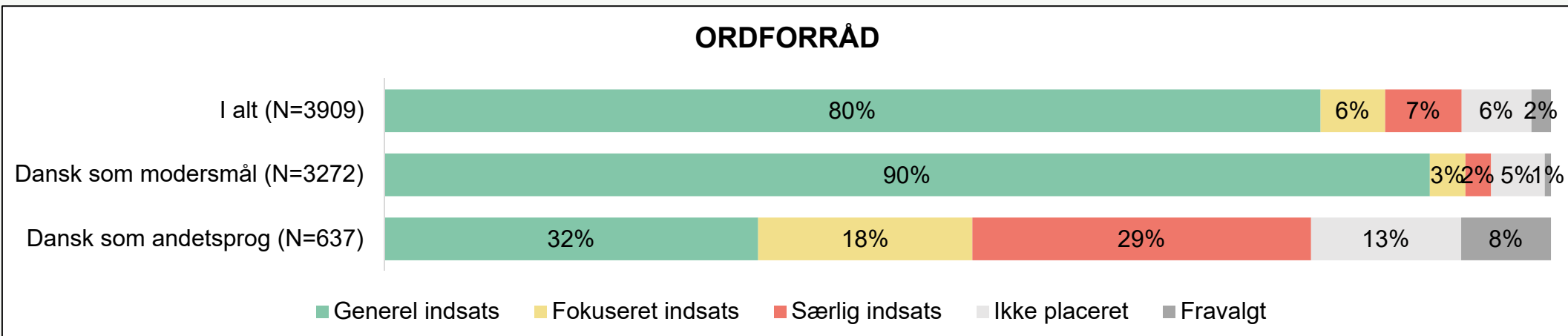
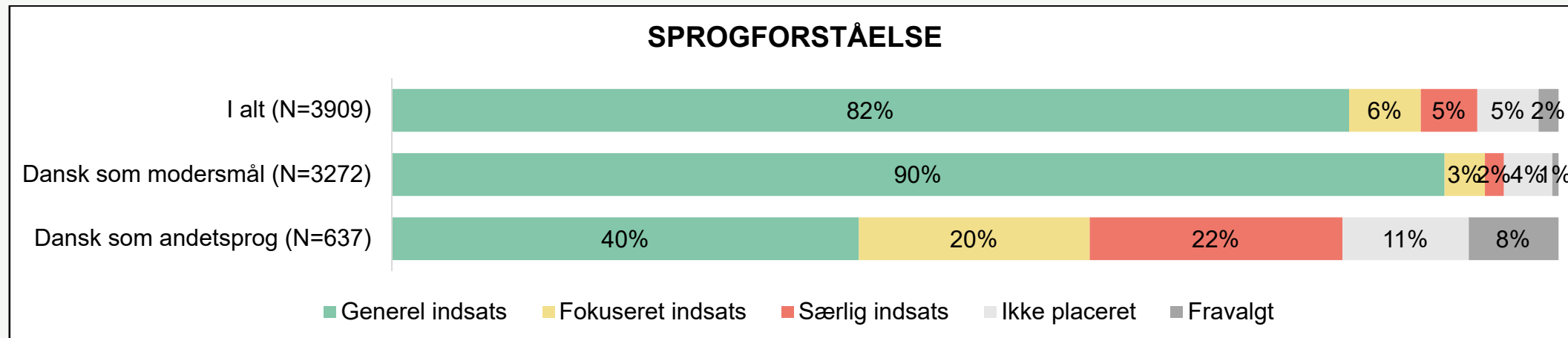
Resultater fra Sprogvurdering 3-6 i dagtilbud for de seneste 12 måneder, dvs. fra april 2023 til og med april 2024.

De børn, som er vurderet som 3-årige, men senere end det obligatoriske aldersinterval på 2 år og 10 mdr. til og med 3 år og 4 mdr., indgår i opgørelsen.

I de tilfælde, hvor der foreligger flere gennemførte sprogvurderinger på et barn inden for samme aldersinterval, indgår den nyeste vurdering. Børn uden registreret modersmål indgår ikke.

Data fra sprogvurderinger af alle børn i Aarhus Kommune

Børn med dansk som andetsprog og børn med dansk som modersmål har markant forskellige resultater – særligt på ordforråd og sprogforståelse

Data fra tilsyn: Sproglige læringsmiljøer i praksis

Det uvildige tilsyn i dagtilbud vurderer de sproglige læringsmiljøer i praksis. Bl.a.

- Hvordan er interaktionerne mellem barn og voksen?
- Tilbydes børnene et rigt sprog, nye ord?
- Hvordan er børnenes adgang til bøger?
- Inviterer de fysiske sprogmiljøer til leg og samtale?

*Pointer fra det uvildige
tilsyn i dagtilbud fra
2023 til 2024*

Konklusion: Kvaliteten varierer:

- De sproglige læringsmiljøer får i 3 ud af 4 afdelinger vurderingen "juster praksis"
- Der ses varierende kvalitet ift. interaktioner, rigt sprog og adgang til bøger
- Nogle børn får færre samtaler og møder mindre rigt sprog – børn kan være "tilfældigt heldige" pga. uens kvalitet

Data fra tilsyn: Sproglige læringsmiljøer i praksis

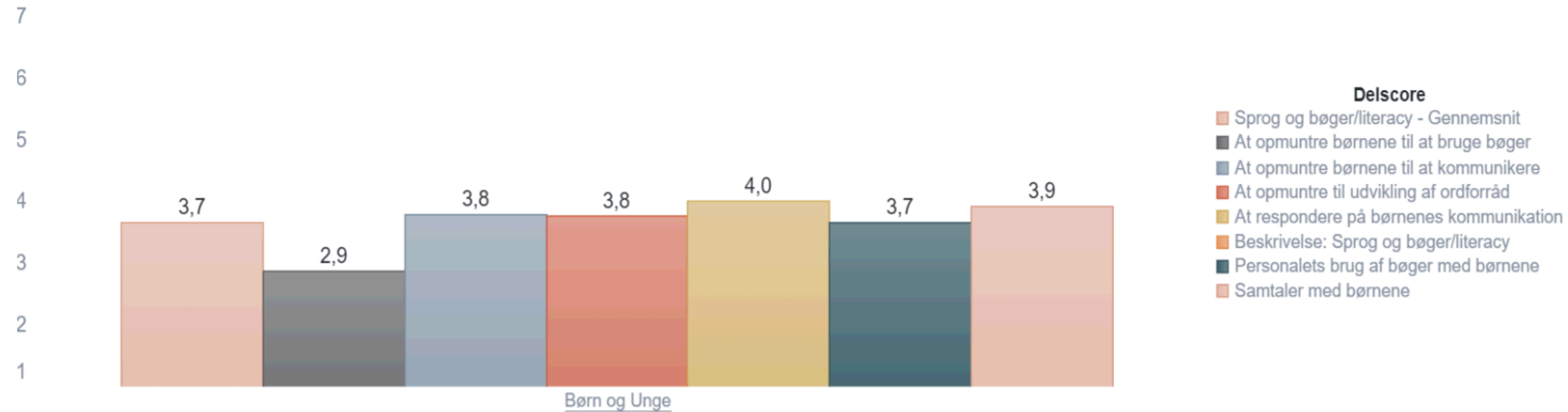
Sprog og bøger vurderes i gennemsnit i "tilstrækkelig kvalitet"

Vurdering i gennemsnit:
ITERS (vuggestue) 3,7
ECERS (børnehave) 3,2

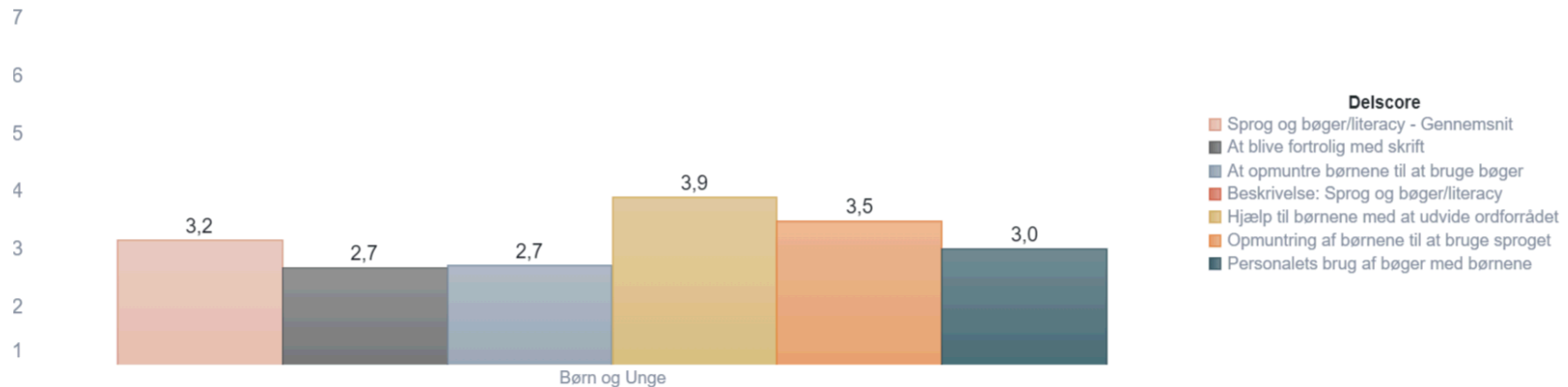
Tilsynets vurdering i 3 ud af 4 afdelinger er **"juster praksis"**

☞ *For at læringsmiljøet gør en positiv forskel for børn i udsatte positioner kræver det niveau svarende til "god kvalitet" (= mindst 4 eller mere).*

DAGTILBUDSTILSYN - SENESTE TILSYN

DAGTILBUDSTILSYN - SENESTE TILSYN

Overblik over redskaber og tiltag til at understøtte børns sprog

Dagtilbuddene har en række redskaber til rådighed, der kan følge børnenes sproglige udvikling og styrke de sproglige læringsmiljøer. Sprogvejlederne i dagtilbuddene spiller en central rolle i sprogarbejdet.

Nedenfor ses oversigter over redskaber, indsatser og tiltag til at styrke faglig viden samt kompetenceudviklingsforløb. Enkelte gennemgås på selvstændige slides:

- PPR – overblik over indsatser
- Sprogvejledere
- Sprogdatasamtaler
- Hanen – sprog i samspil
- DSA fra princip til praksis
- Helhedsorienteret indsats i samarbejde med MSB
- Vestbyindsatsen
- READ i samarbejde med MKB

Indsatser og tiltag: Vurderingsredskaber

Navn på redskab/tiltag	Alder	Beskrivelse	Status: Frivilligt/Obligatorisk
Før-Sprog 0-2 år	0-2 år	Redskab til tidlig opsporing (observation)	Frivilligt brug
Sprogtrappen (ny) og handleuniverset	0-6 år	Redskab til tidlig opsporing (observation)	Løbende, frivilligt brug
TRAS	2-5 år	Redskab til tidlig opsporing (observation)	Løbende, frivilligt brug
Sprogvurdering 3-6	3-6 år	Vurderingsværktøj, normbaseret. Identificere alle børn med behov for sprogstøtte med henblik på tidlig, rettidig indsats.	Obligatorisk ved 3 år for alle børn og for børn med DSA ved 4 år. Til løbende, frivilligt brug
Sprogdatasamtaler ★	Alle dagtilbud	Faciliteret drøftelse i lederteam med afsæt i aktuelle sprogdata fra vurderinger, tilsynsdata mm. Understøtter systematik og faglig ledelse af sprogarbejdet.	Obligatorisk, årlig samtale

★ = Uddybes i slide nedenfor

Indsatser og tiltag til at styrke faglig viden

Indsats/tiltag	Rettet mod	Beskrivelse
Sprogvejledere ★ ★ = Uddybes i slide nedenfor	Alle dagtilbud	Alle dagtilbud har mindst 1 eller 2 sprogvejledere Kvalificerer lokale indsatser gennem sparring og vejledning til personale, ledelse
Sprogvejledernetværk	Sprogvejledere	Løbende videndeling mellem dagtilbud Faglig opkvalificering gennem tematiske nedslag Understøtte implementering af indsatser
Fra princip til praksis ★	Alle dagtilbud	Redskab til omsætning af DSA-principperne. Fokus på organisering af og systematik i sprogarbejdet
READ dagtilbud ★	Udvalgte dagtilbud	Dialogbaseret læseindsats i hjemmet, understøttes af dagtilbud og bibliotek. Skal styrke børnenes sprog og læselyst.
Bogfoldere og inspiration til dialogisk læsning	Alle dagtilbud	Materiale tilgængeligt på Aarhusintra
Materialer	Alle dagtilbud	Sprogjulekalender, Kif Kaf Kuffert-app, Bogpakker til dagtilbud, understøttende fagbøger.

Indsatser og tiltag vedr. opkvalificering/ kompetenceudvikling

Indsats/tiltag	Rettet mod	Beskrivelse
HANEN ★ ★ = Uddybes i slide nedenfor	Alle i dagtilbud	aktionslæringsforløb for hele dagtilbuddet med undervisning, øvebaner mv med fokus på at opnå læringsmiljøer af høj kvalitet
Sprog i samspil	Sprogvejledere	Forløb for ressourcepersoner i dagtilbuddet med fokus på at opnå læringsmiljøer af høj kvalitet
Online læringsforløb om systematisk sprogarbejde / handleplaner	Alle dagtilbud	Læringsforløb i fire videokapitler, udviklet af PPR, PUF og Sprogeriet. Skal styrke viden om sprog, sprogvurdering og sproghandleplaner
Kursus i dialogisk læsning	Pædagogisk personale	

PPR- indsatser

Indsats	Målgruppe	Udfører / aktører
<i>PPR opererer dels med lokal logopædisk understøttelse/betjening af Dagtilbud (plus specialdagtilbud)</i>	<i>Børn, forældre og pædagogiske personale</i>	<i>Logopæd/talehørekonsulent</i>
<i>Og dels indsatser på Kompetencecenter for Sprog og Kommunikation, hvor børn, der har brug for en indsats udover hvad den lokale logopæd kan tilbyde.</i>	<i>Børn, forældre og pædagogiske personale</i>	<i>Logopæd/talehørekonsulent</i>
For børn med høretab	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn der stammer	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn der har fonologiske vanskeligheder	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn med en forsinket sproglig udvikling	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn med en udviklingsmæssig sprogforstyrrelse (Developmental Language Disorder DLD)	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn med kommunikative/pragmatiske vanskeligheder	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent
For børn med stemmervanskeligheder	Børn, forældre og pædagogiske personale	Logopæd/talehørekonsulent

★ Sprogvejledere i alle dagtilbud

Ressourcepersoner understøtter lokal viden og kapacitetsopbygning

Aarhus Kommune har en ambition om, at der er mindst en eller to sprogvejledere i alle dagtilbud.

Sprogvejlederne:

- Skal kvalificere dagtilbuddets samlede sprogindsats og indsatser i de enkelte afdelinger.
- Kan give sparring og vejledning til personale, ledelse og forældre i børns sproglige udvikling, arbejde med sprogstimulerende aktiviteter og tilrettelæggelse af sprogmiljø af høj kvalitet.

I 2023 og 2024 er der sat styrket fokus på vejlederens rolle:

- 23 sprogvejledere har gennemført PD-vejledningsmodul på VIA UC.
- Funktionsbeskrivelsen er opdateret (vejledende – lokal udmøntning).
- Fokus på ledelsesmæssige rammer for rollen, lokal retning.

**Funktionsbeskrivelse
Sprogvejledere**

Sprogdatasamtaler i dagtilbud

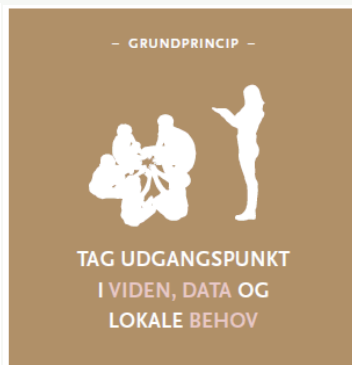
Sprogdatasamtaler: en af anbefalingerne i DSA-analysen:

05 Der prioriteres i de sprogindsatser, der sættes i gang, og tages tydeligt afsæt i lokale behov

”Understøttelsen af den lokale praksis intensiveres med bl.a. datainformerede udviklingsamtaler i alle dagtilbud om DSA. Samtalerne har et specifikt fokus på børnegruppens sproglige udvikling, opfølgning på handleplaner og på implementering af indsatser”

Sprogdatasamtalerne er årlige møder i dagtilbuddet med ledelsesteam og sprogvejledere, hvor der drøftes aktuel relevant data om sprog. Fx sprogvurderinger, handleplaner, skolebegynderscreening, data fra tilsyn mv.

- Formålet er at styrke sprogarbejdet i dagtilbud med afsæt i lokale data og behov ved at:
 - *Øge systematikken i sprogarbejdet herunder opfølgning og brug af handleplaner.*
 - *Se på lokale behov for viden og kapacitetsopbygning*
 - *Styrke læsning af data og datainformeret sprogarbejde*
- Møderne afvikles med en konsulent fra forvaltningen

HANEN / Sprog i Samspil: Kompetenceudvikling med fokus på gode sproglige læringsmiljøer

Der udbydes aktionslæringsforløb for hele dagtilbuddet med undervisning, øvebaner mv med fokus på at opnå:

- ✓ Kvalitet i samtaler, personalets brug af understøttende sprogstrategier.
- ✓ Kvalitet i fysisk læringsmiljø som får sproget til at vokse - Fx indretning, bøger, materialer
- ✓ Fælles viden, fælles sprog og fælles strategier til personalet

**Praksisnær kompetenceudvikling:
Aktionslæringsforløb
for personale i dagtilbud**

Fra princip til praksis: Et redskab til lokal omsætning

Fra princip til praksis er et redskab, der er udviklet til dels at understøtte det systematiske arbejde med sprog, dels give inspiration og vidensdeling inden for DSA-området

Siden kan anvendes af ledelse og ressourcepersoner til at styrke organiseringen af sprogarbejdet og som inspiration til omsætning af principperne til praksis.

Forpligtende grundprincipper for DSA-området

– GRUNDPRINCIP –

ARBEJD SYSTEMATISK MED SPROGLIG UDVIKLING, OGSÅ VED OVERGANGE

Dagtilbud og skole skal arbejde systematisk og kontinuert med at styrke børnenes sproglige udvikling og progression.

Dagtilbud og skole skal systematisk videregive relevante oplysninger ved alle overgange for at sikre sammenhæng og progression i barnets sproglige udvikling.

– GRUNDPRINCIP –

FOKUSER PÅ HELE BARNETS LIV OG ARBEJD TVÆRFAGLIGT

Dagtilbud, skole og UngiAarhus skal have et helhedsorienteret syn på det enkelte barn og dets familie.

Alle fagligheder skal opsøge samarbejdet om børnenes trivsel, læring og udvikling på tværs af kommunale tilbud, fritid og familie.

– GRUNDPRINCIP –

SKAB ET NUANCERET MINDSET FOR DANSK SOM ANDETSPROG

Dagtilbud, skoler, UngiAarhus og fællesfunktionerne skal være bevidste om og handle ud fra egen rolle i at skabe større chancelighed.

Det er en bydækkende opgave at understøtte et resourcesyn, jft. hvordan vi kommunikerer om og arbejder differentieret med børn med dansk som andetsprog.

– GRUNDPRINCIP –

TAG UDGANGSPUNKT I VIDEN, DATA OG LOKALE BEHOV

Dagtilbud og skole skal i det daglige arbejde med børn med dansk som andetsprog tage afsæt i viden, erfaringer og lokale data.

Understøttelse og tiltag fra fællesfunktionerne skal tage afsæt i både lokale behov og data samt viden fra forskning og undersøgelser af, hvad der styrker den sproglige udvikling.

– GRUNDPRINCIP –

SAMARBEJD MENINGSFULDT MED ALLE FORÆLDRE OM BARNET OG DETS SPROG

Dagtilbud og skole skal have systematisk og vedholdende fokus på det meningsfulde forældresamarbejde.

Dagtilbud og skole skal arbejde med en aktiv forældreinvolvering i barnets trivsel og læring og understøtte brobygning til hjem og hjemmelæringsmiljø.

– GRUNDPRINCIP –

STYRK, DYRK OG OMSÆT VIDEN OM DANSK SOM ANDETSPROG

Dagtilbud, skole og fællesfunktionerne skal både arbejde med og samarbejde om at styrke, organisere og omsætte den lokale viden om dansk som andetsprog.

Alle har et ansvar i at sikre sproglige læringsmiljøer af høj kvalitet for børn med dansk som andetsprog.

Forældreindsatser i Vestbyen

Hjemmebesøg og forældreforløb i dagtilbud

Fokus: Forældrenes kvalifikationer og ansvar, herunder **læringsmiljøet i hjemmet**, samt **styrke sammenhængen og samarbejdet** mellem hjem og praksis i sundhedspleje, dagtilbud og skole. **Sprog** er et vigtigt element.

Hjemmebesøg i dagtilbud:

Alle børn/forældre får et årligt hjemmebesøg.

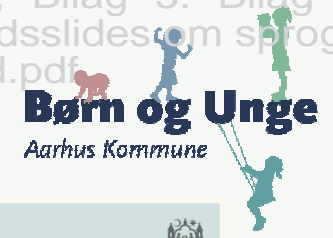
Forældreforløb i dagtilbud:

Alle forældre tilbydes at deltage i forældreforløb ved deres barns overgange.

Vedtaget af byrådet 2019.

I gang siden 1. august 2021.

Tovshøj og Brabrand dagtilbud arbejder med udmøntning af indsatserne med afsæt i byrådets ramme.

Helhedsorienteret indsats – samarbejde med MSB

Formålet med samarbejdsaftalen og prøvehandlingen

at medvirke til, at der sker en bedre koordinering og sammenstemthed af eksisterende indsatser, herunder også en mere målrettet og tidligere indsats. Familierne skal opleve en sammenhængende understøttelse, som matcher deres behov.

Erfaringerne fra den treårige indsats skal danne grundlag for et varigt samarbejde, der har et helhedsorienteret og bydækkende fokus.

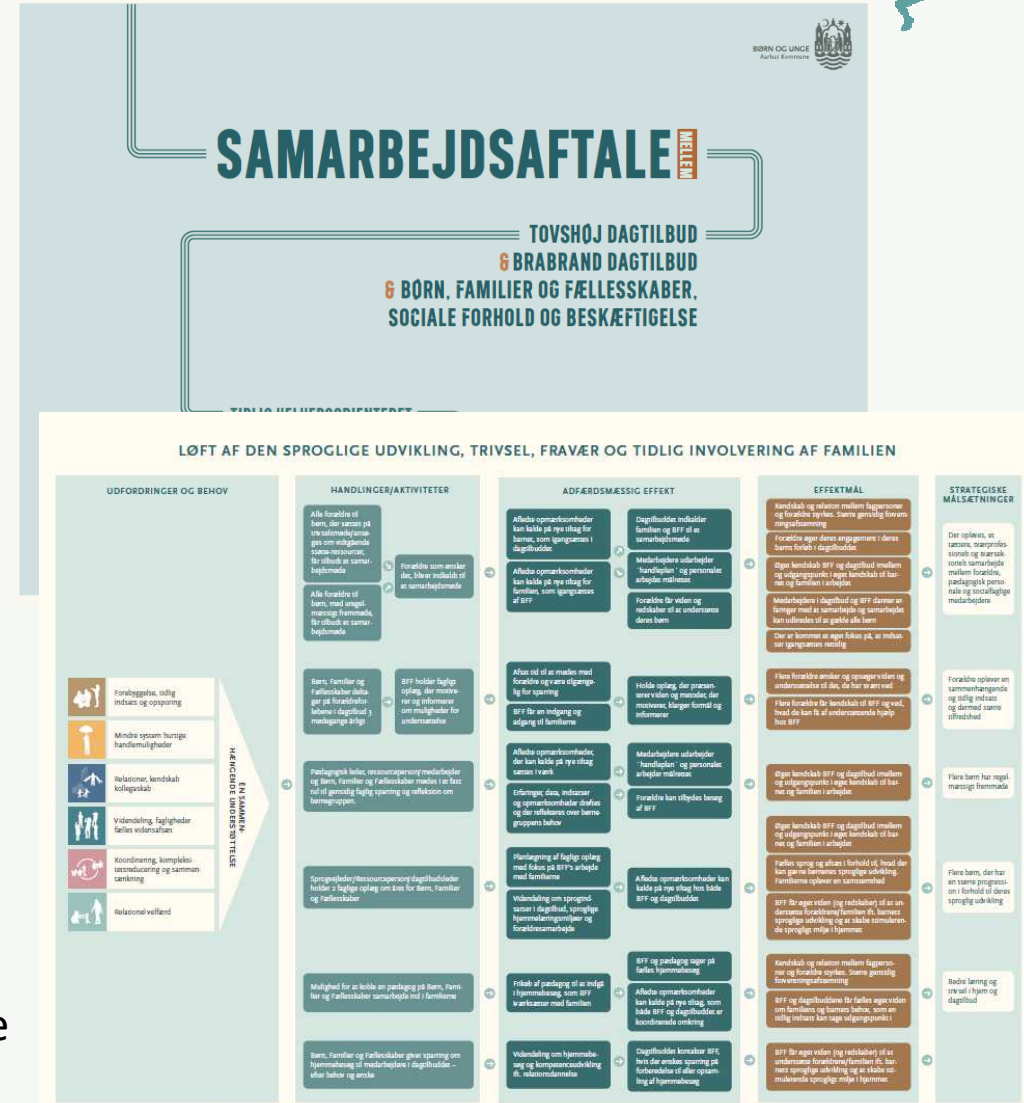
Organisering og målgruppe

Prøvehandlingerne etableres i Brabrand og Tovshøj dagtilbud. Der er udpeget to afdelinger i hvert dagtilbud, i samarbejde med de tværgående teams fra MSB i lokaldistrikterne Ellehøj og Sødal.

Alle børn i afdelingerne vil være omfattet af prøvehandlingens aktiviteter. Der er særligt fokus på udsatte børn og børn, der har et sprogstøttebehov.

Status

Der arbejdes pt. lokalt med implementering af aktiviteter til løft af den sproglige udvikling, trivsel, fravær og tidlig involvering og der indsamles løbende erfaringer fra indsatsen og den sammenhængende understøttelse.

Styrket READ i samarbejde med MKB

READ 3-4 år er en dialogbaseret læseindsats, som foregår i hjemmet og understøttes af dagtilbud og bibliotek. Formålet med indsatsen er, at styrke børnenes sprog og læselyst ved at inspirere forældre til at læse og samtale med deres barn. Familierne modtager konkret en taske med tre bøger, spil og vejledningsmaterialer. READ 3-4 år er et to årigt udviklingsprojekt, der udkommer i efteråret 2024, og herefter overgår det fra 2025 til drift.

Samarbejde mellem MKB (bibliotekerne) og MBU

Samarbejdet mellem MKB og MBU skal hjælpe forældre med at finde flere og nye bøger og understøtte den vedvarende læselyst. Dette vil eksempel kunne komme til udtryk gennem forældrekafe, besøg mellem børnehave og bibliotek, og familierne vil kunne hente en fjerde bog på biblioteket. Bibliotekerne har ansvaret for at invitere dagtilbudsafdelingerne til dette samarbejde.

Målgruppen

READ 3-4 år er for 39 udvalgte dagtilbudsafdelinger med en stor andel af børn med dansk som andetsprog. Alle 3-4-årige børn i de udvalgte dagtilbudsafdelinger deltager.

Sprogindsatser i dagtilbud

Temadrøftelse i Børn og Unge-udvalget d. 12. juni 2024

v. Ellen Margrethe Bang og Rikke Slot, PUF

Sprogets betydning

Et veludviklet sprog er nøglen til et godt børneliv

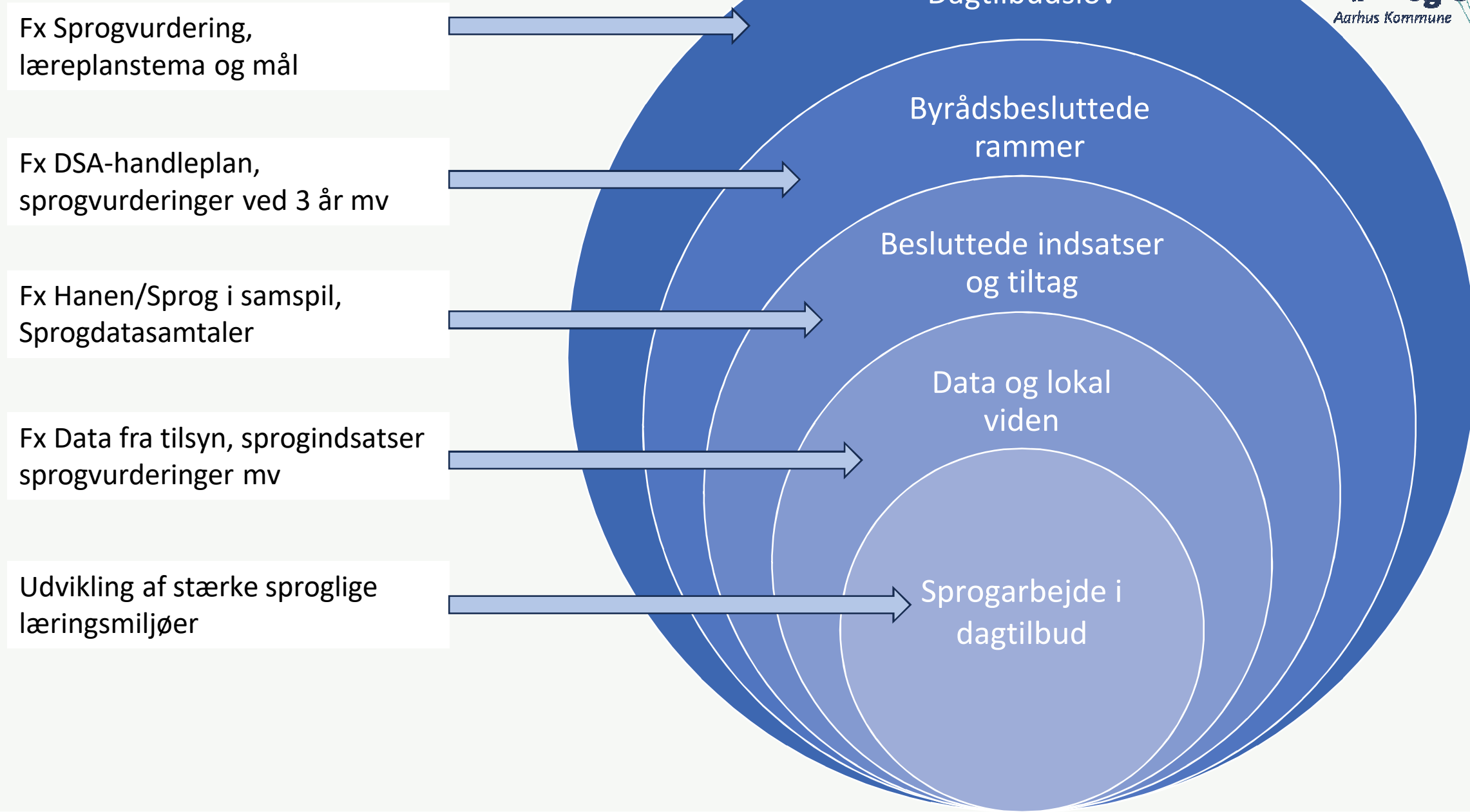
Det har afgørende betydning for børns

- deltagelsesmuligheder her og nu
- adgang til børnefællesskaber
- legekompetencer
- omverdensforståelse

På længere sigt er et godt sprogligt fundament grundlag for bl.a. læring, læsning, deltagelse i samfundet.

Rammer for sprogarbejde i dagtilbud

Data på børns sprog i dagtilbud

89% af børnene placerer sig i **"generel indsats"** ved sprogvurdering ved 3 år.

Ved skolestart har ca.

2 ud af 3

børn med dansk som andetsprog et sprogstøttebehov

Opmærksomhed:

Hvordan løfter vi det sproglige niveau, særligt hos børn med dansk som andetsprog, i deres tid i dagtilbud?

Men kun **33%** af børn med dansk som andetsprog placerer sig i **generel indsats** ved sprogvurderingen ved 3 år

Systematik:

68 % af børnene sprogvurderes **rettidigt** ved 3 år

Data på de sproglige læringsmiljøer fra tilsyn

Det uvildige tilsyn i dagtilbud vurderer de sproglige læringsmiljøer i praksis:

- Hvordan er interaktionerne mellem barn og voksen?
- Tilbydes børnene et rigt sprog, nye ord?
- Hvordan er børnenes adgang til bøger?
- Inviterer de fysiske sprogmiljøer til leg og samtale ?

Konklusion: Kvaliteten varierer:

- De sproglige læringsmiljøer i 3 ud af 4 afdelinger får vurderingen "juster praksis"
- Der ses varierende kvalitet ift. interaktioner, rigt sprog og adgang til bøger
- Nogle børn får færre samtaler og møder mindre rigt sprog – børn kan være "tilfældigt heldige" pga uens kvalitet

Opmærksomhed:

Hvordan styrker vi interaktionerne, de sproglige læringsmiljøer, og systematikken i dagtilbud?

Byrådsbesluttet tilgang: Forpligtende grundprincipper for DSA-området

– GRUNDPRINCIP –

ARBEJD SYSTEMATISK
MED SPROGLIG UDVIKLING,
OGSÅ VED OVERGANGE

– GRUNDPRINCIP –

STYRK, DYRK OG OMSÆT
VIDEN OM DANSK SOM
ANDETSPROG

– GRUNDPRINCIP –

SKAB ET NUANCERET
MINDSET FOR DANSK
SOM ANDETSPROG

– GRUNDPRINCIP –

TAG UDGANGSPUNKT
I VIDEN, DATA OG
LOKALE BEHOV

– GRUNDPRINCIP –

SAMARBEJD MENINGSFULDT
MED ALLE FORÆLDRE OM
BARNET OG DETS SPROG

– GRUNDPRINCIP –

FOKUSER PÅ HELE
BARNETS LIV OG ARBEJD
TVÆRFAGLIGT

Principperne blev vedtaget af byrådet i juni 2022. De sætter retning for arbejdet og for udvikling af nye indsatser og tiltag

De er udarbejdet på baggrund af en omfattende undersøgelse af og anbefalinger til løft af DSA-området

Principperne blev fulgt af en beskrivelse af igangsatte og kommende handlinger og tiltag med afsæt i principperne.

Indsatser og tiltag rettet mod viden og systematik

Viden:

Sprogvejledere: Lokal viden og kapacitetsopbygning i alle dagtilbud

Aktionslæringsforløb: Sprog i samspil/Hanen

Online læringsforløb om sprogvurdering, opfølgning mv.

Redskab til omsætning fra princip til praksis

Tilbud om materialer til dialogisk læsning, READ, Sprogjulekalender mv.

Systematik og data:

Sprogvurderinger ved 3 og 4 år, redskaber til tidlig opsporing, fx Førsprog 0-2 og Sprogtrappen

Sprogdatasamtaler i alle dagtilbud med afsæt i lokale data og behov.

Sproglige læringsmiljøer som obligatorisk nedslag i tilsyn og tilsynsmøder

Opfølgning i ledelseslinjen ift. gennemførte sprogvurderinger og løbende sparring om kvaliteten i sprogarbejdet

Evidensbaserede indsatser

Der er igangsat flere indsatser og tiltag i Aarhus Kommunes dagtilbud rettet mod sprog. De tager afsæt i forskning i, hvad der har betydning for børns sproglige udvikling og i gode erfaringer fra praksis, fx:

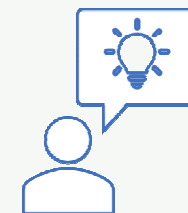
- Systematik og tidlig opsporing af børn med sproglige forsinkelser eller vanskeligheder
- Dialogisk læsning
- Aktionslæringsforløb som Børns tidlige sprog og Sprog i samspil (fokus på sprogunderstøttende samtaler)

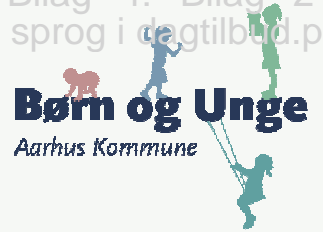
Udfordring:

Under forudsætning af, at det er de rette indsatser, hvad kan vi så gøre for at få sprogindsatserne til at virke bedre/ for at få mere ud af de indsatser og tiltag der sættes i gang?

Det, der virker er mere af alt det nogen vil kalde "kedeligt": Flere ord, flere interaktioner, mere systematik, flere bøger. Og bedre implementering.

Dorthe Bleses, professor v Trygfondens børneforskningscenter

Samarbejder om børns sprog

Samarbejde med forældre:

- Løbende samarbejde med forældre om børns sproglige udvikling (opfølgning på fx sprogvurderinger, vejledning til fremmøde og styrkelse af hjemmelæringsmiljø)
- READ, Helhedsorienteret indsats

Eksisterende samarbejder, fx:

- Internt i MBU mellem dagtilbud, PPR, sundhedsplejen mv.
- På tværs af magistratsafdelinger (*uddybes med eksempler på samarbejde med MKB om READ og MSB om helhedsorienteret indsats*)
- Med boligforeninger om sprogindsatser, forældrevejledning mv.
- Frivillige organisationer med temaer som højtlesning og senere lektiehjælp

Opmærksomhed:

Hvordan involverer vi højere grad andre aktører samtidig med, at vi hele tiden har børnenes behov for kontinuitet og kvalitet for øje?

Styrket READ i samarbejde med MKB

READ 3-4 år er en dialogbaseret læseindsats, som foregår i hjemmet og understøttes af dagtilbud og bibliotek. Det er et to årigt udviklingsprojekt, der udkommer i efteråret 2024, og herefter overgår det fra 2025 til drift

Formålet med indsatsen: At styrke børnenes sprog og læselyst ved at inspirere forældre til at læse og samtale med deres barn. Familierne modtager en taske med tre bøger, spil og vejledningsmaterialer.

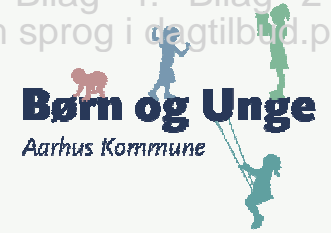
Samarbejde mellem MKB (bibliotekerne) og MBU: Samarbejdet mellem MKB og MBU skal hjælpe forældre med at finde flere og nye bøger og understøtte den vedvarende læselyst, fx gennem:

- Forældrekafe
- Besøg mellem børnehave og bibliotek
- Familierne vil kunne hente en fjerde bog på biblioteket.

Bibliotekerne har ansvaret for at invitere dagtilbudsafdelingerne til dette samarbejde.

Målgruppen: READ 3-4 år er for 39 udvalgte dagtilbudsafdelinger med en stor andel af børn med dsa. Alle 3-4-årige børn i de udvalgte dagtilbudsafdelinger deltager.

Spørgsmål til drøftelse:

Hvordan styrker vi de eksisterende indsatser og arbejdet med børns sproglige udvikling?

I dagtilbud

- **Systematik:** Bedre opfølgning på fx sprogvurderinger i form af handleplaner?
- **Viden:** Mere fokus på implementering og genopfriskning af viden og tiltag?
- **Kvalitet:** Styrket kvalitet i de fysiske læringsmiljøer (investering i indretning, materialer)?
- ...?

I hjemmet

- **Vejledning** til forældre → styrkelse af hjemmelæringsmiljøet?
- ...?

Med samarbejdspartnere

- Tættere **samarbejde** på tværs af magistratsafdelinger?
- **Opfordringer** til civilsamfundsorganisationer – hvordan sikrer vi kvalitet?
- ...?

Punkt 3: Forberedelse til byrådsmødet den 4. juni 2024

Punkt 4: Evt.